
Rahan synty ja historia

Rahatalous haltuun -luentosarja

Jussi Ahokas

21.10.2014

Luennon sisältö

- Fiktiivinen valtavirtainen rahatarina
  - Rahatarinan ja todellisuuden väliset ristiriidat
  - Raha velkana ennen ja nyt – velkarahateoria
  - Rahahierarkia ja valtiorahan historia
  - Rahan tehtävistä
  - Keskustelu
-

Fiktiivinen valtavirtainen rahatarina (1)

- Opetetaan yhä perusoppikirjoissa ja peruskursseilla
  - Juuret Adam Smithin ja marginalistien, Stanley Jevonsin ja Carl Mengerin, ajattelussa
  - ”Raha on vaihdon väline, joka on valikoitunut käyttöön kaikkien hyödykkeiden joukosta”
  - Hyödykeraha, metalliraha, ”vaihdon sujuvoittaja”
-

Fiktiivinen valtavirtainen rahatarina (2)

- Vaihtokauppatalous, jossa yksilöt tuottajia ja kuluttajia → ylijäämät mahdollistavat vaihdannan (markkinat) → kasvavan vaihtokaupan tuomat ongelmat (jaettavuus, vaihdettavuus, yhtäaikaiset tarpeet) → vaihdon välineen etsintä → lopulta metallirahaan sen ”materiaalisten etujen vuoksi” → valtio rahan takaajaksi → pankit rahan jakelijaksi → paperiraha

---

Rahatarinan ja todellisuuden väliset ristiriidat (1)

- Historialliset ja antropologiset tutkimukset eivät anna tukea vaihtokauppatalouden olemassaololle
  - Vaihtokaupan sijaan primitiiviset yhteisöt perustuneet vastavuoroisuuden periaatteelle
  - Lahjavaihdantaa vaihtokaupan sijaan (sosiaalinen merkitys)
  - ”Hyödykerahat” ennen markkinoita
-

Rahatarinan ja todellisuuden väliset ristiriidat (2)

- Vaihtokaupassa mukana petkus ja väkivalta
  - Rauhanomaisen vaihdannan edellytys aina luottamus
  - Luottamus mahdollistaa myös luoton ja velan käytön vaihdannassa → vaihdannan tehostuminen
-

Raha velkana ennen ja nyt – velkarahateoria (1)

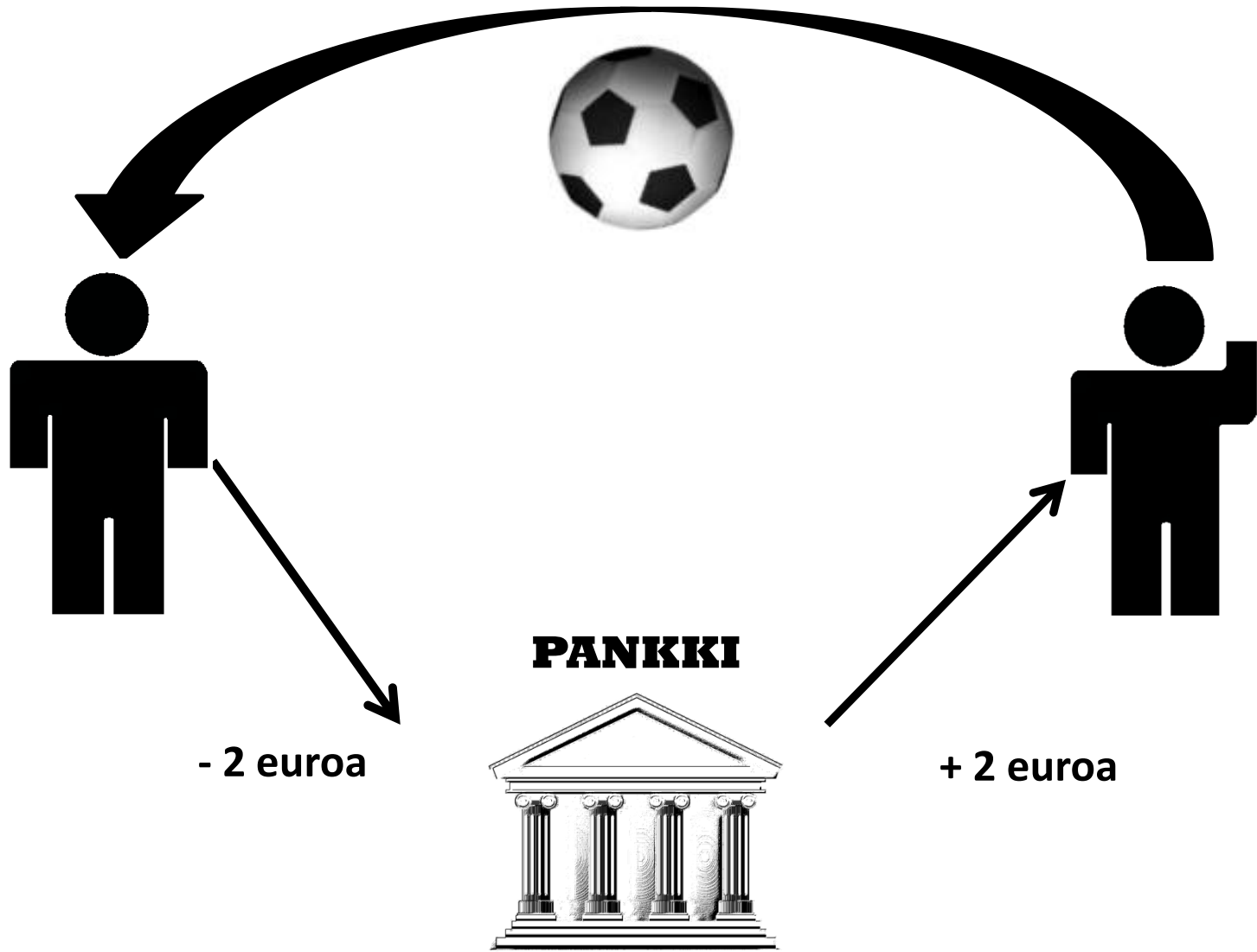
- Alfred Mitchell-Innes: Smith tulkitsi empiiristä todistusaineistoaan väärin – todellisuudessa naulat ja turskat hyödykerahan sijaan velanmaksuvälineitä
  - Luotto ja velka huomattavasti parempi tapa tehostaa vaihdantaa kuin vaihdon välineen käyttöönotto
  - Luottojärjestelmät käytössä varhaisissa ihmisyhteisöissä (jo 2000 eKr. Babyloniassa)
-

Raha velkana ennen ja nyt – velkarahateoria (2)

- Raha on velkaa ja sitä voidaan luoda tyhjästä
→ merkki velkasuhteesta → jälkimarkkinat →
velkakirja maksuvälineenä = moderni raha
  - Maksutilanteet velkasuhteiden selvittämistä,
ei tavaroiden vaihtoa
  - Nykytaloudessa velat selvitetään
pankkijärjestelmässä (kirjanpitomerkinnot)
-

Rahahierarkia ja valtionrahan historia (1)

- ”Kuka tahansa voi luoda rahaa, mutta kuka tahansa eivät saa muita hyväksymään rahaansa maksuvälineenä”
  - Modernissa rahataloudessa valtion raha viimekätinen maksuväline
  - Viimekätisyyden takaa verotus → kaikki tarvitsevat valtion valuuttaa verojen maksuun → myös yksityisten transaktioiden selvittäminen valtionrahalta mielekästä
-

Rahahierarkia ja valtionrahan historia (2)

- Historiassa hallitsijat vakiinnuttaneet rahansa samalla periaatteella: maksut sotilaille hallitsijan rahassa → valloitetut alueet verovelvollisiksi → verojen maksu ainoastaan hallitsijan valuutalla → markkinoiden synty (kuluttajana sotilaat, tuottajina valloitettujen alueiden maanviljelijät ja käsityöläiset) → hallitsijan rahasta yleisesti hyväksytty maksuväline paikallisten luottojärjestelmien tilalle (rinnalle)

Rahan tehtävistä

- Moderni velkaraha toimii maksuvälineenä: liiketoimien ja velkasopimusten selvityksessä, valtionraha viimekätinen maksuväline
  - Raha toimii arvon mittana: sopimukset määritellään valtion valuutassa → raha-arvo
  - Arvon säilyttäjä: rahavarallisuus on tulevaisuuden ostovoimaa → rahan holvaus
  - Rahan ajattelemisen "vaihdon välineenä" johtaa harhaan → velkarahatalous jää havaitsematta
-

Keskustelu ja kysymyksiä
